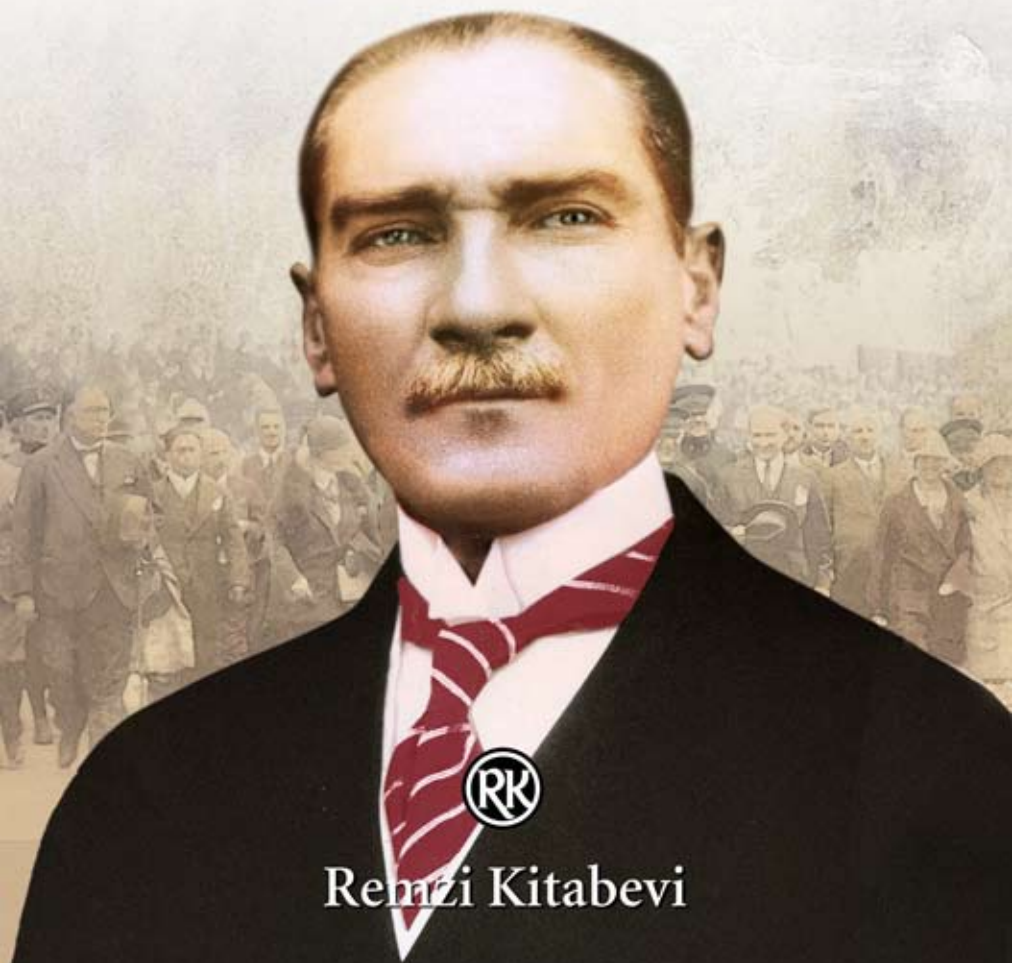

İLKER BAŞBUĞ

20. Yüzyılın En Büyük Lideri

ATATÜRK

(1923'ten 1938'e)

Remzi Kitabevi

20. Yüzyılın En Büyük Lideri
ATATÜRK

İLKER BAŞBUĞ, 1943 yılında Afyonkarahisar'da doğdu, 1962'de Kara Harp Okulu'ndan, 1963'te Piyade Okulu'ndan mezun oldu. 1971 yılına kadar Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı çeşitli birliklerde Takım ve Bölük Komutanlığı yaptı. 1973'te Kara Harp Akademisi'ni kurmay subay olarak bitirdikten sonra Genelkurmay Plan Harekât Daire Başkanlığı'nda Karargâh Subaylığı, Kara Harp Akademisi Öğretim Üyeliği, Belçika/Brüksel'de NATO Uluslararası Askeri Karargâhı'nda Cari İstihbarat Plan Subaylığı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Plan ve Prensipler Başkanlığı Savunma Araştırma Şube Müdürlüğü ve 51'inci Piyade Tümeni 247'inci Piyade Alay Komutanlığı görevlerini sürdürdü.

İngiltere Kara Harp Akademisi ve NATO Savunma Koleji'ni de bitiren Başbuğ, 1989'da tuğgeneralliğe terfi etti. Bu rütbeyle Belçika/Mons'ta Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargâhı'nda (SHAPE) Lojistik ve Enf. Daire Başkanlığı ile 1. Zırhlı Tugay Komutanlığı görevlerinde bulundu. 1993'te tümgeneralliğe terfi etti. Ardından Jandarma Asayiş Komutan Yardımcılığı ve Belçika/Mons'ta Milli Askeri Temsil Heyeti (NMR) Başkanlığı görevlerinde bulundu. 1997'de korgeneral olan Başbuğ, 2. Kolordu Komutanlığı ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreter Başyardımcılığı görevlerinde bulunduktan sonra 2002'de orgeneralliğe terfi etti. Bu rütbeyle Kara Kuvvetleri Komutanlığı Kurmay Başkanlığı, Genelkurmay II. Başkanlığı, 1. Ordu Komutanlığı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı görevlerinde bulundu. 30 Ağustos 2010'da emekliye ayrıldı.

Başbuğ; TSK Üstün Cesaret ve Feragat Madalyası, TSK Üstün Hizmet Madalyası, Pakistan İmtiyaz Nişanı, TSK Şeref Madalyası, Gambiya Özel Şeref Madalyası, ABD Liyakat Madalyası, Arnavutluk Altın Kartal Madalyası ve Kore Cumhuriyeti Tongil Liyakat Madalyası sahibidir.

İlker Başbuğ'un *Terör Örgütlerinin Sonu* (2011), *20. Yüzyılın En Büyük Lideri Mustafa Kemal* (2012), *20. Yüzyılın En Büyük Lideri Atatürk* (2012), *Ermeni Suçlamaları ve Gerçekler* (2015) adlı kitapları vardır.

İLKER BAŞBUĞ

20. Yüzyılın En Büyük Lideri

Atatürk

(1923'ten 1938'e)

Remzi Kitabevi

20. YÜZYILIN EN BÜYÜK LİDERİ ATATÜRK / İlker Başbuğ

© Remzi Kitabevi, 2012

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1529-5

BİRİNCİ BASIM: Kasım 2012

ON İKİNCİ BASIM: Ocak 2020

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez, E3-14, 34337, Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

Cilt: Çifçi Mücellit, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

5. Cad. No: 24-25 Bağcılar-İstanbul

Tel (212) 629 4783

İçindekiler

Sunuş, **9**

Cumhurbaşkanlığı
Birinci Dönem (1923-1927), **11**

Cumhurbaşkanlığı
İkinci Dönem (1927-1931), **102**

Cumhurbaşkanlığı
Üçüncü Dönem (1931-1935), **144**

Cumhurbaşkanlığı
Dördüncü Dönem (1935-1938), **186**

Liderlerde Bulunması Gereken
Temel Nitelikler ve Atatürk, **259**

Atatürk Nasıl Bir Liderdi?, **281**

20. Yüzyılın En Büyük Lideri:
Mustafa Kemal Atatürk, **305**

Sonuç, **309**

Kaynakça, **313**

Dizin, **315**

Bir zaman gelir, beni unutmak ve unutturmak isteyen gayretler belirebilir. Fikirlerimi inkâr edenler ve beni yerenler çıkabilir. Hatta bunlar benim yakın bildiğim ve inandıklarım arasından bile olabilir. Fakat ektiğim tohumlar o kadar özlü ve kuvvetlidir ki, bu fikirler Hint'ten ve Mısır'dan döner dolaşır yerine gelir, feyizli neticeleri, kalpleri doldurur.

Mustafa Kemal Atatürk

Sunuş

Mustafa Kemal Atatürk, hem kendisinin hem de ülkesinin kaderini tek başına çizen rakipsiz bir liderdir. Onun yaşadığı çağın en büyük liderlerinden birisi olduğu da tartışmasızdır.

Bu kitap *20 Yüzyılın En Büyük Lideri, Mustafa Kemal* kitabının devamıdır.

Birinci kitap gibi, bir biyografi olmadığı gibi, bir tarih kitabı da değildir. Atatürk'ün liderlik yönünü ele alan bir araştırma inceleme kitabıdır.

Kitabın hazırlanmasında, olabildiğince Atatürk'ün kendi yazdıklarından ve söylediklerinden faydalanılmaya çalışılmıştır.

Yararlanılan kitaplar arasında, Kaynak Yayınları'ndan çıkan ve otuz ciltten oluşan *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, Şerafettin Turan'ın *Mustafa Kemal Atatürk* ile Hasan Rıza Soyak'ın *Atatürk'ten Hatıralar* kitabı en önde gelen kaynaklardır.

Kitap iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; 1923-1938 yılları arasındaki Atatürk'ün yaşamı liderlik açısından incelenmiştir. İkinci bölüm ise değerlendirme bölümüdür. Bu bölümde; Liderlerde Bulunması Gereken Temel Nitelikler ve Atatürk, Atatürk Nasıl Bir Liderdi? 20. Yüzyılın En Büyük Lideri Mustafa Kemal Atatürk ve Sonuç kısımları bulunmaktadır.

Birinci ve bu kitapta genç nesillere; Atatürk'ün yaşamı, yaptıkları ve özellikle düşünce tarzı, farklı bir açıdan, ilgi duyula-

rak ve rahatlıkla okuyup anlayabilecekleri bir şekilde sunulmaya çalışılmıştır.

Elbette okuyucuların genç nesiller ile sınırlandırılması söz konusu değildir. Liderlik konularına ilgi duyan herkesin, özellikle devlet yönetiminde olan ve olacakların faydalanabilecekleri bir çalışmanın ortaya çıkarılması da hedeflenmiştir.

Liderlik konusunda yabancı dillerde yazılan kitaplara bakılınca, Atatürk'e ilişkin çok kaynak kitap bulunmadığı da görülmüştür. Atatürk'ün liderlik yönünü inceleyen bu iki cilt kitap, eğer ilerde yabancı dillere de çevrilebilirse, bu boşluğun kapatılmasına katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

Bu kitapların hazırlanması ve yazılması süresince, neredeyse her gün, her dakika Atatürk'le yaşadım ve düşündüm. Onu düşündüm. Bundan da büyük bir heyecan ve mutluluk duydum, rüyada gibiydim.

Kitabın sonlarına yaklaşırken, bir taraftan da üzüntü duymaya başladım. Adeta, bu kitabın bitmesini hiç istemedim. Ancak, her zaman olduğu gibi zaman aktı ve birden kendimi 10 Kasım 1938 gününde buldum.

İşte o anda, büyük bir boşluk içindeydim.

İmdadıma, Türkiye Cumhuriyeti'nin 3. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Atatürk için söylediği o mükemmel cümle geldi. Bu cümle ilk kitabın, birinci cümlesiydi, ikinci kitabın da, son cümlesi oldu:

“Seni sevmek, milli ibadettir.”

Milli ibadetinizi sadece milli bayramlar ve 10 Kasım günleri ile sınırlamayınız.

Ona çok şey borçlusunuz, borçluyuz.

Cumhurbaşkanlığı Birinci Dönem

(1923-1927)

*Eğitimidir ki, bir milleti hür,
bağımsız, şanlı ve yüksek bir
topluluk halinde yaşatır veya bir
milleti esaret ve sefalete terk eder.*

M. KEMAL ATATÜRK

“10 Kasım 1938 sabahı saat 9’u 5 geçiyor. Birdenbire gözleri açılıyor, dikkat ediyorum: Gök mavisi gözlerinde hâlâ bildiğimiz çelik parıltıları ışıldamaktadır. Bir an sert bir hareketle başını sağa çeviriyor. Bana öyle geliyor ki, bu hareketiyle etrafındaki şahıslarında ilahi bir aşk ile bağlandığı ve inandığı aziz milletini son defa askerce selamlamaktadır.”⁽¹⁾

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak, Atatürk’ün yaşama veda ettiği anı böyle anlatmaktadır.

Atatürk’ün 57 yıllık ömrünün, son 15 yılı Cumhurbaşkanı olarak geçmiştir. Bu süreçte, Atatürk dört defa Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir.

29 Ekim 1923 Pazartesi günü, yeni Türkiye Devleti’nin bir

---

(1) H. Rıza Soyak, *Atatürk’ten Hatıralar*, s. 730

Cumhuriyet olduğu belirlendikten sonra Cumhurbaşkanı seçimine geçildi. Seçim 15 dakika içinde bitti. Oturuma başkanlık eden İsmet Eker, saatler 20.45’i gösterirken sonucu şöyle açıklamıştı: “Türkiye Cumhuriyeti Başkanlığı seçimi için yapılan oylamaya 158 kişi katılmış ve Cumhurbaşkanlığına 158 üye, oybirliği ile Ankara Milletvekili Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerini seçmişlerdir.”

Cumhurbaşkanı Gazi M. Kemal de hemen o akşam Anayasa’da yapılan değişiklik doğrultusunda Malatya Milletvekili İsmet İnönü’yü Başbakan olarak seçti.

İnönü’nün kendisi dışında 11 bakandan oluşturduğu kabine listesi 30 Ekim’de Cumhurbaşkanı tarafından onaylandıktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunuldu. Böylece başlayan İnönü’nün başbakanlığı, 22 Kasım 1924 -4 Mart 1925 arasındaki bir kesinti dışında, 25 Ekim 1937’ye kadar sürecekti.

Cumhuriyet’in ilanı, o günün koşulları içinde 29 Ekim gecesi ancak telgrafla ülkeye duyurulmuştu.

İstanbul’a Cumhuriyet’in ilan edildiğine ilişkin haber Kolordu Komutanı Şükrü Naili Gökberk’e çekilen telgrafla ulaştırıldı. Sultanahmet Meydanı’nda bando-mızıklar marşlar çalmaya başlarken, Dışişleri Bakanlığı temsilcisi olan Dr. Adnan Adıvar da değişikliği bir yazı ile yabancı elçiliklere bildirmişti.

Gazi M. Kemal, Cumhuriyet’i “en büyük eserim” diye adlandırıyordu. Ona göre Cumhuriyet şöyle tanımlanabilirdi: “Cumhuriyet ahlak erdemliğine dayanan bir yönetimdir. Cumhuriyet erdemdir. Cumhuriyet yönetimi erdemli ve namuslu insanlar yetiştirir.” Gazi M. Kemal’in Cumhuriyet’i bu şekilde tanımlamasında, Montesquieu’nun etkisinin olduğu açıktır. Montesquieu, Cumhuriyet’in temel niteliklerinden birisini şöyle ifade etmektedir: “Eğer Cumhuriyet’te erdem, yasa sevgisi, topluluğa bağlılık ise ve çağdaş bir deyişle vatanseverlik ise, bu son çözümlemede eşitlik anlayışına ulaşır. Cumhuriyet insan-

ların toplulukla ve topluluk içinde yaşadıkları, kendilerini vatandaş hissettikleri bir rejimdir, bu onların kendilerini birbiriyale eşit hissetmeleri ve eşit olmaları anlamına gelir.”⁽²⁾

Montesquieu'nun kastettiği siyasal erdemdir. Bu ise yasalara karşı saygı duyulması ile bireylerin topluluğa olan bağlılığıdır. Böylece, vatandaşlık duygusu içerisinde herkes kendisini diğerleriyle eşit hissedecektir.

Gazi M. Kemal'in tanımlamasında, bireysel erdem de bulunmaktadır. Bireysel erdem ise ahlak sahibi, namuslu insan olmak, onun deyişiyle adam olmak demektir.

Aslında, iki tanımlama ile ideal insan ve ideal yönetim şekli ifade edilmektedir. Bireyler ahlak sahibi olacak, yasalara uyacak ve içinde yaşadığı topluma sadakatle bağlı olacaktır. Yönetim ise, vatandaşlık duygusu içerisinde bütün bireylere eşit olarak davranacak, onlara kendilerinin diğerleriyle eşit olduklarını her alanda hissettirecektir.

Cumhuriyet bütün yurttan top atışları ve törenlerle kutlanırken, kimi çevreler de bunu olumsuz karşılayarak tepki göstermişlerdi.

Eleştiriler, Cumhuriyet'in ülkenin sorunlarını çözecek büyümlü bir değnek olmadığı, kararın zamansız olduğu, aceleyle alındığı noktalarında yoğunlaşmıştı. Aslında yapılan eleştirilerin altında, Gazi M. Kemal'in anayasal bazı yetkilerle donatılarak Cumhurbaşkanı seçilmesi ve halifelik makamının devlet yönetimi dışında bırakılmış olması yatıyordu.

Vatan başyazarı Ahmet Emin Yalman, 1923 yılı başlarında Mustafa Kemal'e “İnşallah zaferi kazanırsınız da Washington gibi çiftliğinize çekilir, oturursunuz,” dediğini Cumhurbaşkanı seçilmesinin onun kişiliğini zedeleyen bir girişim olarak gördüğünü yazmıştı.

---

(2) Raymond Aron, *Sosyolojik Düşüncenin Evreleri*, s. 29

Buna benzer yaşanan bir olay daha vardır:⁽³⁾

Gazi M. Kemal, 1923 Şubat ayında yanında Karabekir olduğu halde İzmir'den Ankara'ya dönerken Meclis İkinci Başkanı Ali Fuat Cebesoy'dan bir telgraf almıştı. Telgraf ile "Gazi Paşa'nın bir tarafa çekilmesi koşuluyla kendisine bir saray ve ayda 10.000 lira ödenek verilmesi" için Başkanlığa bir önerge verildiği bildirilmişti. Bunun üzerine Mustafa Kemal, Karabekir'e bu konuda ne düşündüğünü sorduğunda, o henüz barışa kavuşulmadığını belirterek zamanı geldiğinde "bu kararı kimsenin teklifine lüzum kalmadan siz verirsiniz," demişti. Karabekir de Mustafa Kemal'in verdiği kararı sakıncalı bulmuştu.⁽⁴⁾

Halide Edip Adıvar da aynı görüşteydi.

Aslında, Gazi M. Kemal'in Cumhurbaşkanı olmasını eleştirenlerin anlayamadıkları, göz ardı ettikleri veya değerlendiremedikleri, onun kişiliği, ulaşmak istediği hedefleri ve bu hedeflere ulaşmada uyguladığı stratejidi.

G. Mustafa Kemal Cumhuriyet rejimine geçiş süresinde uyguladığı stratejinin ana noktalarını *Nutuk*'ta şöyle anlatmaktadır:⁽⁵⁾

"Saltanat devrinden Cumhuriyet devrine geçebilmek için herkesin bildiği gibi bir geçiş dönemi yaşadık. Bu dönemde iki ayrı düşünce ve görüş, birbiriyle sürekli olarak çarpıştı. O düşüncelerden biri, saltanat devrinin devam ettirilmesi idi. Diğer düşünce, saltanat rejimine son vererek Cumhuriyet rejimini kurmaktı. Bu bizim düşüncemizdi. Biz düşüncemizi açıkça söylemeyi başlangıçta sakıncalı buluyorduk. Ancak, düşünce ve görüşlerimizi daha sonra zamanı geldiğinde uygulayabilmek için, saltanat taraftarlarının görüşlerini yavaş yavaş uygulama alanından uzaklaştırmak mecburiyetindeydik. Devlet idare-

(3) Ş. Turan, *Mustafa Kemal Atatürk*, s. 392

(4) a.g.e., s. 395

(5) Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, s. 567

sini, Cumhuriyet'ten söz etmeksizin milli hâkimiyet ilkeleri çerçevesinde her an Cumhuriyet'e doğru yürüyen rejim etrafında yoğunlaştırmaya çalışıyorduk.

Büyük Millet Meclisi'nden daha büyük bir makam olmadığını telkinde ısrar ederek, saltanat ve hilafet makamları olmadan da devleti idare etmenin mümkün olacağını ispat etmek lazımdı.

Devlet başkanlığından bahsetmeksizin onun görevini fiilen Meclis Başkanına yaptırıyorduk. Kabine sistemine geçmekten çekiniyorduk. Hükümet, Meclis Hükümeti adını taşıdı. Çünkü saltanatçılar, hemen padişahın yetkisini kullanması gerektiğini ortaya atacaktılar.”

Stratejinin en temel noktasını; gerekli güce ulaşmadan ana hedefin başlangıçta açık şekilde ortaya konulmaması oluşturmaktadır. Bunu farklı yorumlayanlar olabilir. Ancak, gerçekçi olmadığının ileri sürülmesi zordur.

Kurtuluş Savaşı'nın başından beri Gazi M. Kemal'in yanında yer alan Rauf Orbay, Kâzım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy ve Refet Bele'nin Cumhuriyet'in ilanı konusunda, kendilerine bilgi verilmemesi, kendilerinin fikirlerinin alınmamasından dolayı, alınganlık ve bir boyutta kırgınlık göstermeleri anlaşılabilir.

Gazi M. Kemal bu konuya *Nutuk*'ta şu şekilde değinmiştir: “Cumhuriyet ilanına karar vermek için Ankara'da bulunan bütün arkadaşlarımı davet ederek onlarla görüşüp tartışmaya asla lüzum ve ihtiyaç görmedim. Çünkü onların da aslında ve tabii olarak benim gibi düşündüklerinden şüphe etmiyordum. Hâlbuki o sırada Ankara'da bulunmayan bazı kişiler, yetkileri olmadığı halde, kendilerine haber verilmeden, düşünce ve rızaları alınmadan Cumhuriyet'in ilan edilmiş olmasını bize gücenne ve bizden ayrılma sebebi saydılar.”⁽⁶⁾

---

(6) a.g.e., s. 543

Bu konuya biraz daha derinden bakılırsa şu sonuçlara ulaşılabılır: Birincisi; Gazi M. Kemal Cumhuriyet'in ilanına 28 Ekim gecesi karar verdi ve bu karar ertesi gün gerçekleşecekti. Zamanı yoktur. İkincisi; yakın arkadaşlarının bazılarının saltanat ve hilafet hakkında ne düşündüklerini bilmektedir. Elbette, daha önce de birçok defa olduğu gibi, onları ikna edebilirdi, ancak bunun için hem zamanı yoktu, hem de aldığı bu kararı riske atmak istemiyordu. Diğer önemli nokta ise, aynı gece İsmet İnönü'yü Başbakanlığa getirmesiydi. Belki bu son nokta, Kurtuluş Savaşı'ndaki yakın çevresinde bulunan arkadaşlarının ondan kopmalarının ana nedeniydi.

Onlara göre; Gazi M. Kemal sağına Meclis Başkanı Fethi Okyar'ı, sol yanına da Başbakan İnönü'yü alarak tehlikeli bir yolculuğa çıkmıştı. Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak da orduyla onların arkasından sessizce yürümekteydi.

Aslında yaşanan, bütün ihtilal ve devrimlerden sonra yaşananların tekrarından başka bir şey değildi. Artık, Milli Mücadele 5'leri olarak anılanların yolları ayrılmıştı.

Mustafa Kemal Atatürk'ün Birinci Cumhurbaşkanlığı Dönemi, 29 Ekim 1923'te başladı ve 1 Kasım 1927'de sona erdi.

Bu dönemde öne çıkan önemli olayların arasında; 1924 Anayasası, Terakkiperver Cumhuriyet Partisi'nin kurulması, Şeyh Sait İsyanı, Musul Sorunu ile İzmir Suikastı bulunmaktadır.

29 Ekim 1923 günü Meclis'te celse arasında, Gazi M. Kemal Fransız yazar Maurice Pernot'a bir demeç verdi. Konuşmanın önemli noktaları şöyledir:⁽⁷⁾

“Mustafa Kemal Paşa, bütün eşyası bir kanep ve iki koltuktan ibaret olan bu küçük odada elini masaya dayamış, ayakta bulunuyordu.

(7) *Atatürk'ün Bütün Eserleri (ABE)*, Cilt 16, s. 147

Bana elini uzattı, oturmak için yer gösterdi ve bir sigara verdi. Nazikâne bir tavırla beni dinlemeye hazır olduğunu hissettirdi. Türk Hükümeti'nin, mekteplerimizin, lisanımızın, nüfusumuzun gelişmesine mani olacak tedbirler alacağı ileri sürülmektedir. Bu konuda bana açıklamalarda bulunabilirler mi? diye sordum. Dedi ki: Fransız mektepleri, Türk milletine büyük hizmetler etmiştir. Biz, hepimiz Fransa'nın kültür kaynağından içtik. Fakat bazen yabancı mekteplerin vazife sınırlarını geçtiğini, rollerinden çıktıkları, fenni olmayan propaganda gayelerini takip ettiklerini ve bunun için halkımızın Türk olmayan unsurlarına dayandıklarını gördük.

Fransız mekteplerinin çoğunluğu rahipler ve hemşireler tarafından idare edilmektedir. Şu halde mesleki bir içyüzü vardır. Dolayısıyla, dini bir propagandada bulduklarından endişe edebiliriz. Bununla beraber, istiyoruz ki mektepleriniz kalsın. Bizim mekteplerimizin bile sahip olmadıkları ayrıcalıklara yabancı mekteplerin sahip olması kabul edilemez dedi.

Bu sırada sessizlik oldu. Mustafa Kemal Paşa, sıcağın başındaki astragan kalpağı çıkardı. Karşımda büsbütün başka bir adam gördüğümü zannettim. Sarışın ince saçları, kalpak altında göremediğin geniş ve ortaya çıkmış alnını açık bırakıyordu. Paşa devam etti:

Memleketler muhtelifdir, fakat medeniyet birdir ve bir milletin ilerlemesi için de bu yegâne medeniyete ortak olmak lazımdır.

Siyasetimizin, ananelerimizin, menfaatlerimizin bizi, fikir ve eğilim itibarıyla bir Avrupa Türkiye'si, daha doğrusu Batı'ya yönelmiş bir Türkiye arzu etmeye meylettirmesi olacaktır.

Şüphe mi ediyorsunuz? Fakat siz tarihimizi dikkate almalısınız. Türklerin asırlardan beri takip ettiği hareket, devamlı bir istikameti korudu. Biz daima Doğu'dan Batı'ya doğru yürüdük. Eğer bu son senelerde yolumuzu değiştirdikse itiraf etmelisiniz ki, bu bizim hatamız değildir. Bizi siz mecbur ettiniz. Geri

çekilme sonradan ve ister istemez oldu. Tasdik etmelisiniz ki, Doğu'da oturma yerini seçmeye mecbur olduğumuz için, ırkımızın beşiği ile alakadar olması itibariyle mümkün olduğu kadar batıda bir yerleşme yeri seçtik. Fakat vücutlarımız Doğu'da ise fikirlerimiz Batı'ya doğru yönelik kalmıştır.

Mustafa Kemal Paşa, yeni bir soru bekliyordu. Dini mesele karşısında aldığı tavır ve hareketi bizzat tarif etmesini dinlemek merakındaydım. Dedi ki:

Tarihimizin en mesut devresi, hükümdarlarımızın halife olmadıkları zamandır. Peygamberimiz, talebelerine dünya milletlerine İslamiyet'i kabul ettirmelerini emretti, bu milletlerin hükümetlerinin başına geçmelerini emretmedi. Bütün İslam milletleri üzerinde ulvi ruhani vazifesini yerine getiren yegâne halife fikri, hakikatten değil, kitaplardan çıkmış bir fikirdir. İslam birliği fikri asla hakikat olmamıştır. Biz, halifeyi eski ve muhterem bir ananeye hürmeten yerinde bıraktık.

Şu halde yeni Türkiye'nin siyasetinde dine aykırı hiçbir eğilim ve mahiyet olmayacak demek? diye sordum. Dedi ki: Siyasetimizi dine aykırı olmak şöyle dursun, dini bakımdan eksik bile hissediyoruz.

Düşündüklerini daha iyi izah buyururlar mı? diye sordum. Dedi ki: Türk milleti daha dindardır, yani bütün sadeliği ile dindardır demek istiyorum. Dinime bizzat hakikate nasıl inanıyorsam, buna da böyle inanıyorum. Şuura muhalif, ilerlemeye mani hiçbir şey ihtiva etmiyor. Hâlbuki Türkiye'ye bağımsızlığını veren bu Asya milletinin içinde daha karışık, suni, batıl inançlardan ibaret olan bir din daha vardır. Fakat bu cahiller aydınlanacaklardır. Onları kurtaracağız.”

Konuşmanın bütününe bakıldığı zaman üç konu öne çıkmaktadır.

Birincisi, yabancılara, yabancı okullar da dahil olmak üzere hiçbir ayrımcılığın tanınmayacağıdır.

Ben manevi miras olarak, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevi mirasım ilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü zorluklar önünde, belki gayelere tamamen eremediğimizi, fakat asla taviz vermediğimizi, akıl ve ilmi rehber edindiğimizi tasdik edeceklerdir. Benim Türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra beni benimsemek isteyenler, bu temel eksen üzerinde akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederlerse, manevi mirasçılarım olurlar.

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

"20. YÜZYILIN LİDERİ MUSTAFA KEMAL"
HAKKINDA BASINDAN YANKILAR

İşte İlker Başbuğ'un yazdığı bu yeni kitap, *20. Yüzyılın En Büyük Lideri, Mustafa Kemal, Mustafa Kemal Atatürk'ü*, Kurtuluş Savaşımızın tarihsel ve siyasi bağlamı içinde, bu savaşı kazanan ve Türkiye'yi bağımsızlığına kavuşturan bir lider olarak irdeleyen, nesnel, bilgilendirici, ufuk açıcı bir çalışma niteliğindedir...

Emre Kongar, *Cumhuriyet*

20. Yüzyılın En Büyük Lideri, Mustafa Kemal isimli kitap bence çok ilgi çekici. Son derece akıcı bir üslup, çok ustaca metinler arasına sıkıştırılmış ilginç konuşmalar, mektuplar, belgeler... Ve sonuçta ortaya, bir roman havasında okurken koca bir tarihi sindirerek öğrendiğiniz gerçek bir belgesel çıkmış...

Ruhat Mengi, *Vatan*

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1529-5

9 789751 415295

KDV'den muaftr